

Motivácie detí od 11 do 14 rokov a dozrievanie viery¹

Rozvoj vnútorných náboženských motivácií u detí druhého stupňa sa javí ako dôležitý predpoklad pre verné praktizovanie viery v období väčšej samostatnosti.

Teória motivačných systémov

Východiskovou teóriou pre skúmanie problematiky sa pre mňa stala teória motivačných systémov od Lichtenberga.² Tento súčasný americký psychoanalytik je pokladaný za jedného z pionierov osemdesiatych rokov. Napriek tomu, že patrí do prúdu psychoanalýzy, dištancuje sa od motivačnej teórie Freuda.³ Freud, videl za celým ľudským konaním pudy a inštinky, ktorých cieľom je slasť, a snaha vyhnúť sa strasti. V jeho ponímaní existuje jedna motivácia chápaná ako vnútorné znižovanie napätia, zapríčinené nedostatkom slasti.

Lichtenberg uznáva existenciu mnohých motivácií. Tieto motivácie nie sú jednoducho dané, ale objavujú sa, sú spoluvytvárané a tvárnené v procese vývinu jednotlivca, ktorý sa nachádza v sieti vzťahov s inými. Jeho prínos k teórii o motivácii vychádza okrem dlhej terapeutickéj skúsenosti aj z výskumov rôznych autorov v oblasti psychického vývinu malých detí.⁴ Za všetkým, čo malé dieťa robí, stojí nejaká motivácia. To znamená, že nič nie je len tak. Má to nejaký dôvod, keď dieťa plače, smeje sa, dvíha ruky alebo si cmúľa prst.

Vedeli by ste povedať prečo ste prišli na tento metodický deň? Aké sú vaše motivácie? Motivácia je dynamický proces. Človek môže byť v priebehu hodín, dní, týždňov a rokov rôzne motivovaný. A tiež v tom istom momente môže mať viaceré motivácie.

Základom pre motivácie sú pocity, úmysly a ciele, ktoré sa dajú kategorizovať do siedmych motivačných systémov: 1. Psychická regulácia fyzických potrieb; 2. Pripútanosť k jednotlivcom; 3. Príslušnosť k skupine; 4. Starostlivosť o druhých; 5. Objavovanie – asertivita; 6. Vzдор; 7. Zmyslové potešenie a sexuálne vzrušenie.

Lichtenberg, na rozdiel od Freuda, nepovažuje motiváciu za záležitosť pudov a inštinktov, ale ľudskej skúsenosti. Dôležité je vyzdvihnúť, že za hlavný prameň motivácie je v teórii

¹ Prednáška vychádza z doktorskej práce, ktorú autorka obhájila v roku 2013 na teologickej fakulte saleziánskej univerzity v Ríme so špecializáciou na katechetiku. Obsahom prednášky je okrem iného aj dokumentácia podložená vlastným výskumom.

² Jedná sa o teóriu, ktorú JOSEPH D. LICHTENBERG prezentoval vo svojom základnom diele: *Psychoanalysis and Motivation*, Hillsdale (NJ): Analytic, 1989. Túto teóriu prepracoval sám Lichtenberg spolu so svojimi spolupracovníkmi FRANK M. LACHMANN A JAMES L. FOSSHAGE v diele *Psychoanalysis and Motivational systems: A New Look*, New York – London: Routledge, 2011.

³ Porov. LICHTENBERG, LACHMANN, FOSSHAGE, *Psychoanalysis and Motivational systems: A New Look*, s. XIII.

⁴ Ide hlavne o: D. N. STERN, *The Interpersonal World of the Infant* (1985).

motivačných systémov pozitívna skúsenosť so sebou samým, založená na empatickej odpovedi iných ľudí.⁵ Skúsím vám predstaviť toto tvrdenie na jednom príklade:

Triedny učiteľ si všimol že jeden 9 ročný chlapec nemá o nič záujem, je nepozorný, o nič sa nesnaží a je agresívny voči spolužiakom. Zavolať si ho a vysvitlo, že chlapcovi sa pred niekoľkými mesiacmi narodil súrodeneček, a to radikálne zmenilo jeho život. V čom bola zmena? Jeho mama všetku pozornosť a lásku teraz venuje bábätku, a nie jemu. Predtým ho vždy pred spaním pobožkala a objala, a teraz mu to chýba. Napísal jej list a nalepil na dvere detskej izby. Žiadal ju, aby za ním pred spaním prišla, a dala mu pusku na dobrú noc, tak ako to robievala predtým. Možno tušíte, že stačilo veľmi málo, aby sa chlapec nedostal do stavu vzdoru a pasivity. Chlapcova mama však urobila niečo veľmi tvrdé. Zvesila lístok, opravila na ňom gramatické chyby a zavesila naspäť. On chcel jej blízkosť, ona chcela jeho autonómiu. V tomto prípade nemôže byť aktívny systém motivácii objavovania a spoznávania nových vecí, lebo nefunguje motivačný systém pripútanosti. Na tento závažný nedostatok, chlapec reaguje vzdorom, ktorý sa prejavuje agresivitou voči spolužiakom a pasivitou v učení.

Motivácia potrebuje, podľa Lichtenberga, vzťah. Nie je to iba niečo vnútorné, keď si človek sám v sebe čosi želá a nadobúda schopnosti dosiahnuť to. Je schopný sa motivovať, ak zažil prijatie inými, ich podporu a starostlivosť. Na základe takejto skúsenosti spoznáva seba ako hodného záujmu, nadaného, dobrého a toto je základ motivácie.

Náboženské motivácie

Tento mechanizmus je prítomný aj pri náboženských motiváciách. Môžete sa spýtať: prečo Samuel – tak veľký prorok Starého Zákona nerozpoznal Božie volanie hneď od detstva? V Biblii je vyjadrená skutočnosť, že Samuel bol len chlapec a ešte nutne potreboval pomoc druhého, aby sa rozvinul v náboženskej oblasti. Tento biblický príbeh začína slovami: „Chlapec Samuel posluhoval pred Pánom pod dozorom Héliho. Božie slovo bolo v tých dňoch vzácné a videnie nebolo časté. I stalo sa v ktorýsi deň, že Héli ležal na svojom mieste. Oči mu začínali hasnúť, takže nevidel. Božie svetlo ešte nevyhaslo a Samuel spal v Pánovom chráme, kde bola archa zmluvy. Tu zavolať na Samuela Pán. On odpovedal: „Tu som!“ Bežal k Hélimu a vravel: „Tu som, pane, volal si ma!“ On odvetil: „Nevolať som, spi ďalej!“ Odišiel teda a spal.“ (1Sam 3, 1-5). Všimnime si, že časový kontext príbehu o povolání Samuela bola noc. Znamená to, že bola tma. O akú tmu išlo? V texte nájdeme, že Božie slovo vtedy nebolo časté. Ľudia teda nemohli kráčať vo svetle Božieho Slova. Bolo neobvyklé, aby niekto počul

⁵ Porov. LICHTENBERG, LACHMANN, FOSSHAGE, *Psychoanalysis and Motivational systems: A New Look*, s. XIII; J. D. LICHTENBERG, *Psicoanalisi e sistemi motivazionali*, Milano: Raffaello Cortina Editore, 1995, ss. 7-23.

Boha, bolo to vzácné. Héli bol kňaz, predstaviteľ náboženského života a súčasne ten, komu Anna zverila výchovu svojho syna Samuela. Zaujímavé je, že svätopisec označuje Héliho ako toho, komu hasnú oči. Zo začiatku Héli nevedel pomôcť chlapcovi rozpoznať hlas Pána. Samuel potreboval Héliho, ktorý by žil vo svetle viery. Len vďaka tomuto svetlu chlapec mohol rozpoznať Boží hlas.

Môžeme sa spýtať: „Čo je základom náboženskej motivácie?“ Nie je to nič iné ako vzťah. Vzťah s Bohom, do ktorého sme uvedení ľuďmi, ktorí veria. Salvátore Currò hovorí, že mladí dnes nepotrebujú výchovu, ale vychovávateľov.⁶ Keby sme to aplikovali na práve prečítaný biblický text, mohli by sme povedať, že naši chlapci a dievčatá ani tak nepotrebujú náboženskú výchovu, ale potrebujú kňazov, katechétoch a rodičov, ktorým nehasnú oči viery. Sú schopní vidieť svojich zverencov v Božom svetle a naučiť ich kráčať vo svetle Božieho Slova. Tým nechcem podceniť fakt, že potrebujú aj hlboko ľudských pedagógov, ktorí aktívne vstúpia do sveta žiakov. Vstúpia do dialógu, s tým, čo nimi hýbe, dokážu rozšifrovať odkazy na ich „dverách“ a zaujať správnu reakciu. Netvrdím, že sa to dá vždy. Sú však situácie, keď sú naše deti viac otvorené pre vzťah s Bohom. Mala som žiačku, ktorá mi na hodinách náboženstva často rebelovala a dávala najavo svoj nezáujem. Raz sme si spravili meditačnú hodinu. Bolo to tesne pred maturitami, keď sa v triede stupňovali obavy a strach. Hudbu striedali povzbudzujúce slová zo Svätého Písma. Moja rebelantka sa ma na konci spýtala, prečo sme takých hodín nemohli mať viac? Zjavne sa podarilo rozšifrovať odkaz na dverách a odpovedať naň správnym spôsobom.

K tomu, aby deti mali náboženské motivácie, potrebujú veriacich pedagógov. To znamená rodičov, kňazov, katechétoch, animátorov a učiteľov, ktorí sú schopní uveriť, že v ich životoch môže pôsobiť Boh a rozvíjajú náboženský potenciál dospelých. Skôr ako som začala robiť výskum, skúšala som si to na troch deťoch. Ako prvý sa predomňa posadil desaťročný chlapec, ktorého som poznala z kostola ako miništranta. Tento chlapec ma ohúril. Hovoril veci, ktoré som nečakala. Hovoril pokojne a presvedčivo. Spýtala som sa ho, napríklad: „Rozmýšľal si niekedy prečo chodiť na omšu?“ Po chvíli ticha mi odpovedal: „No ako keby to bol magnet a ja som magnet ...že by ma to tak ťahalo ...Ja, keby som si povedal, že na tú omšu nepôjdem ...ale aj tak by ma to pritiahlo.“ Spýtala som sa ho ďalej: „A vieš si vysvetliť, prečo to tak je?“ „Sám neviem, ale môže byť, že mám Pána Ježiša veľmi rád...“ Čakali by ste niečo také od desaťročného chlapca? Ja som to nečakala. Priznám sa, že som na

⁶ S. CURRÒ, *Il senso umano del credere. Pastorale dei giovani e sfida antropologica*, Leumann (Torino): Elle Di Ci, 2011, s. 162.

základe môjho niekoľkoročného pôsobenia v škole čakala niečo opačné. Tento chlapec má veľmi dobré náboženské zázemie v rodine, pravidelne pristupuje k sviatostiam a vtedy, keď mi to rozprával bol sám a vedel, že sa mu nevysmejem. Z jeho slov bolo jasné, že si ho zvláštnym spôsobom vedie Boh a že ho naplňa Duchom Svätým.

Obdobie pre-adolescencie

S pojmom pre-adolescencia som sa na Slovensku stretla len v texte nasledujúceho článku Všeobecného katechetického direktória z roku 1997:

V tzv. rozvinutých krajinách sa osobitne pociťuje problém preadolescencie – nevedomujeme si dosť ťažkosti, potreby a ľudské a kresťanské danosti preadolescentov, a to natoľko, že možno vzhľadom na nich hovoriť o negovanom veku. Veľakrát v tomto čase chlapec alebo dievča prijatím sviatosti birmovania zavŕši proces uvádzania do sviatostí, ale zároveň sa takmer úplne vzdiali od praktizovania viery. Treba si to vážne uvedomiť a vyvinúť špecifickú pastoračnú starostlivosť... (čl. 181)

Aká je Vaša skúsenosť s deťmi na druhom stupni? Mnohí charakterizujú toto obdobie ako obdobie veľkých vývinových zmien.

Najviditeľnejšie sú telesné zmeny. Detské telo dospieva. Hormonálne zmeny provokujú zrýchlený fyzický rast a nástup sekundárnych pohlavných znakov. Vstúpiť do sveta dospievajúcich znamená, vstúpiť do ich starostí, ktoré sú spojené s telesným vývinom. Tieto fyziologické zmeny, ktoré nazývame puberta, spôsobujú zmeny v celom ich živote. V tejto súvislosti hovoríme o nástupe adolescencie, pričom za adolescenciu považujeme vývinové obdobie od pubertálnych zmien až po dospelosť. Niektorí autori bližšie špecifikujú počiatočné obdobie adolescencie ako pre-adolescenciu.⁷

Pre-adolescenti (deti vo veku 11-14 rokov) sa musia často vyrovnávať s disharmonickým rastom a ich telesný výzor im často spôsobuje neistotu a problémy so seba prijatím. Trápia sa, pretože chcú byť ako ostatní v triede a ich vývin je rozdielny od ostatných. Prvé hanblivé definovanie seba súvisí s telesným obrazom o sebe, ktorý je značne závislý od rovesníkov. Veľký vplyv na odmietanie vlastnej telesnosti, majú modely perfektných tiel, ponúkané médiami.

⁷ Vo svete psychológie neexistuje jednota o tom, či toto vývinové obdobie je prvou fázou adolescencie (prvá adolescencia) alebo adolescenciu predchádza (pre-adolescencia). V tejto prednáške sa prikláňa k druhému pomenovaniu s poukazaním na teoretické a empirické štúdie talianskych autorov S. DE PIERI - G. TONOLO, *Preadolescenza. Le crescite nascoste*, Roma: Armando Armando, 1990; V. FILIPPI, „Essere preadolescenti a Treviso. Risultati di una ricerca empirica,“ *ISRE: Rivista quadrimestrale di Scienze della formazione e ricerca educativa* 17 č. 1 (2009): 35-59; A. AUGELLI, *Erranze. Attraversare la preadolescenza*, Milano: Franco Angeli, 2011 a iné.

Kľúčom pre pochopenie tohto veku je teda telesný vývin, ktorý môže ozrejmiť aj zmeny v súvislosti s pripútanosťou. 11 až 14 roční hľadajú skôr psychologickú ako fyzickú blízkosť. Ich telo im umožňuje väčšiu samostatnosť v „objavovaní“ sveta, a poskytuje väčšie možnosti pre autonómiu. Toto však neznamená veľký prevrat v rodine – fyzický odstup od rodičov neznamená nutne aj citovú vzdialenosť. Dieťa v tomto veku sa ocitá v situácii paradoxu. Z jednej strany, rodičia ostávajú pre neho prví, na ktorých sa obracia a cíti sa veľmi viazaný na svoju rodinu, a na druhej strane je priťahovaný vonkajším svetom. Má teda potrebu byť aj v rodine, aj mimo nej.

Pre-adolescenti začínajú byť viac motivovaní patriť do skupiny rovesníkov. Pre deti od 10 do 11 rokov je typické tráviť čas s mnohými kamarátmi. Keď sú starší je pre nich prirodzenejšie tvoriť menšie skupinky kamarátov. V tomto veku sú tiež časté priateľstvá medzi rovnakým pohlavím (najlepšia kamarátka/ najlepší kamarát). Prečo sú práve v tomto veku tak veľmi dôležité vzťahy s rovesníkmi? Vzťahy v rámci skupiny im ponúkajú nový priestor pre autonómiu, ktorý sa vymyká rodičovskej kontrole. Začína sa proces dlhodobého a postupného oddeľovania od rodiny, ktorého konečným cieľom je založenie vlastnej rodiny. Okrem toho, skupina umožňuje zmenu, pri ktorej sa okruh priateľov postupne stáva základným orientačným bodom. V prípade žiakov II. stupňa ešte nie je na mieste hovoriť o samostatnej identite, ale skôr o hľadaní identity prostredníctvom identifikácie s najlepším kamarátom, alebo so rovesníckou skupinou. Kamaráti im stelesňujú predstavu, ktorú majú o sebe samých, vyjadrujú ich názory a uskutočňujú voľby, ktoré by chceli oni sami urobiť. Hľadajú u nich potvrdenie a chcú byť nimi prijatí. Čo so sebou prináša vysoký stupeň konformizmu.

Aby sme lepšie pochopili kognitívny vývin týchto detí, nápomocný nám môže byť Piaget. On bol prvý, kto označil hypoteticko – deduktívne myslenie ako charakteristické pre adolescenciu. Prechod od konkrétneho myslenia k abstraktnému ich robí schopnými konfrontácie. Je spochybnený realizmus predchádzajúcich rokov. Sú spochybnené tiež hodnoty a osoby, ktorým verili. Už sú schopní rozmýšľať o svete nielen v dimenziách, „aký je svet“, ale tiež „aký by mohol byť svet“, a „aký by mal byť“. Začínajú byť kritickí voči svetu dospelých a ak odhalia protirečenie medzi tým, čo dospelí proklamujú a tým čo robia, majú tendenciu to odmietnuť. Tento stupeň myslenia je možné naplno dosiahnuť až v neskoršej adolescencii. Deti od 11 – 14 rokov sú menej rozmýšľajúce v porovnaní so stredoškólakmi. Pre ich správanie je typické – že konajú bezhlavo. Viac konajú ako rozmýšľajú. Do tohto

obdobia spadajú prvé pokusy o fajčenie, pitie alkoholu, násilie voči sebe a druhým, nepravidelnosť a nevhodnosť v stravovaní. Sú prítomné aj prvé delikventné činy.

Možno pozorovať ich rastúcu pozornosť voči sebe, spôsobenú telesnými zmenami. Hľadajú odpoveď na otázku, čo sa to s nimi deje. Majú veľa skúseností a silné emócie, ktoré nevedia ešte pomenovať. Potrebujú momenty stíšenia a samoty, aby pochopili význam toho, čo sa odohráva v nich a v ich okolí. Potrebujú nielen „ísť von“, aby nachádzali priestor pre svoju čiastočnú autonómiu, ale aj „zostať dnu“ aby organizovali svoj „vlastný svet myšlienok.“ Okrem toho je motivačný systém objavovania a asertivity v tomto veku ovplyvnený snahou vzdialiť sa od detinskej závislosti. Ako deti sa pozerali na svet očami rodičov, teraz im to už nestačí: chcú mať priamu skúsenosť so svetom. Ale vo svojom myslení sú ešte stále závislí od „leadrov“. V súčasnosti, keď im chýbajú dospelé osoby, ktoré by sa im venovali a pomohli im formovať si názor, ich „leadrom“ sa stávajú média.

DOZRIEVANIE VIERY

Čo je charakteristické pre religiozitu pre-adolescentov? Ako tieto dospievajúce deti prežívajú vieru? Veľkou pomocou nám môže byť zbierka talianskych výskumov za posledných päťdesiat rokov s názvom: „Vnímanie Boha v pre-adolescencii“, redigovaná Bellantonim.⁸ Ak vychádzame z výsledkov týchto výskumov, môžeme povedať, že je potvrdená hypotéza o vplyve mnohých faktorov na náboženskú dospievajúcich detí. Nemôžeme sa sústrediť len na kognitívny vývin. Je tiež potrebné venovať pozornosť citovému aspektu, vplyvu blízkeho okolia, a úrovni náboženského vzdelávania a katechézy. To čo je potvrdené mnohými je fakt, že pre-adolescenti sú najviac praktizujúci medzi veriacimi, ale ich viera je zväčša prebratá, a málo osvojená. Dieťa v tomto veku je schopné mať náboženskú skúsenosť. Jeho náboženský život je však viac vonkajší ako vnútorný. Ukazuje sa jeho závislosť na autorite dospelých, chýba mu vlastné presvedčenie. Ďalej, výskumy ukazujú, že medzi 11 a 14 rokom rastie tendencia spochybňovať vieru rodičov a opustiť náboženskú prax. Klesajúce počty naznačujú veľký odliv, ktorý zredukuje prítomnosť adolescentov v Cirkvi.

Pre tých čo majú vážny záujem o výchovu vo viere je tento vek kľúčový. Hľadajú možnosti, ako byť účinne prítomní v procese zosobnenia viery pre-adolescentov. Chcú im pomôcť prejsť od objektívnej/neosobnej viery prebratej z okolia k tomu, aby si vieru privlastnili, aby sa stala ich vlastnou.

⁸ Porov. D. BELLANTONI, *La percezione di Dio nella preadolescenza. Cinquant'anni di indagine sperimentali*, Roma: LAS, 2010.

Aké motivačné systémy sú aktívne v procese dozrievania viery?

V prvom rade je to motivačný systém pripútanosti. V praxi to mnohokrát znamená, že sa pre-adolescenti začnú s Bohom rozprávať ako s priateľom a že začnú prežívať vieru ako osobný vzťah, ktorý sa pre nich stane zdrojom citovej stability. Motivačný systém pripútanosti je napríklad základom pre náboženské motivácie chodenia na svätú omšu. Táto problematika bola predmetom môjho výskumu, ktorý som robila v rámci svojej doktorskej práce. Vzorka respondentov nebola veľká – bolo to len 16 detí medzi 11 a 14 rokom života. Vzhľadom na to, že výskum bol kvalitatívny, v ktorom som analyzovala príbehy a individuálne rozhovory s deťmi, a tiež riadenú diskusiu s kňazmi, animátormi a rodičmi, mám k dispozícii dostatočnú dokumentáciu pre nasledujúce tvrdenia.

Počas svätej omše, majú niektoré deti skúsenosti stretnutia s Bohom, ktorý im v ťažkých situáciách dáva pociť pokoj a istotu.

Proste pri omši sa dokážem stretnúť s Bohom. Dokážem sa s ním všade stretnúť, ale pri omši sa ukludním, dokážem sa v klude porozprávať s Bohom ... **(Braňo, 14)**

Stretnem sa vlastne s Pánom Ježišom a viem, že keď sa nemám na koho obrátiť, že tu bude vždy, že On je vždy ochotný si ma vypočuť. **(Eva, 14)**

7

Vo vyjadreniach mladších detí je zreteľnejší vzťah medzi pripútanosťou k rodičom a pripútanosťou k Bohu.

A čo to znamená prijať Božie Telo?

– Taký lepší pocit mám.

Ale aký pocit?

– Taký dobrý, že viac som uistený, nebojím sa.

A kto ti dáva takú silu?

– Sväté prijímanie a mamka ma dakedy povzbudzuje. **(Norbert, 12)**

Vo svetle teórie o motivačných systémoch boli určené aj iné - veľmi dynamické a často protichodné faktory, ktoré majú vplyv na motiváciu pre-adolescentov participovať na sv. omši. Z najsilnejších faktorov sa okrem pripútanosti dajú uviesť: spolupatričnosť k skupine a potvrdenie väčšej autonómie.

Stalo sa ti niekedy, že si sa na omšu tešil?

– Áno.

Kedy?

– Neviem, kedy sa to stalo, ale už sa mi zdá, keď napríklad dneska sa teším, lebo po omši máme tréning.

Čo máte?

– Tréning, miništrantský. Tak futbalový. **(Pavol, 13)**

Máš spolužiakov, ktorí nechodia do kostola?

– Áno. Asi možno, že aj väčšina triedy.

A nebavíte sa napríklad niekedy o tom, že chodenie do kostola..

– Oni vedia, že som veriaca a niekedy aj boli také narážky, ktoré mi boli nepríjemné, ale ja sa proste nehanbím za vieru. Ja som veriaca, viem o tom a vie o tom aj moje okolie. (...)

A čo im hovoríš, že prečo sem chodíš, keď to vedia?

– Lebo ja sa chcem stretávať s Ježišom a som im proste povedala, že mi to pomáha. **(Eva, 14)**

Je možné konštatovať, že medzi 11 a 14-tym rokom života dochádza k zmene na základe väčšej schopnosti uvažovania:

– Si pamätám, že (...) som sa najviac tešila ráno. Keď som vstanula, mi mamka zrobila vlasy a už ma obliekla do toho rúcha. A vtedy som bola ešte také dieťa. Som si nevedomovala, že prvý krát Pána Ježiša prijmem. Ale som sa tešila na dezerty <smiech> i na peniaze <smiech>. (...) Lebo ja som si to uvedomila tak v ôsmom ročníku alebo tak v siedmom.

A ako k tomu prišlo, že si si to začala uvedomovať?

– Z toho, keď sme rozprávali s naším pánom farárom. I tak na kázňach, keď tak hovoril, že sa stretávame s Pánom Ježišom pri Oltárnej Sviatosti a že ho prijímame. A som si tiež tak uvedomila, že také to bolo super (...) že som už prijala Pána Ježiša. **(Mária, 14)**

V jednom prípade bolo vyjadrené aj počiatočné pochybovanie a vyrovňovanie sa s tým:

Ktorá z častí sv. omše je pre Teba najzaujímavejšia?

– No kážeň, určite. Potom sv. prijímanie. A potom také, že zaujímavé oznamy, že čo sa stalo.

A sv. prijímanie, prečo?

– Sv. prijímanie aj preto, že vlastne mama mi vlastne povedala, keď prídam Eucha—Boha do srdca, že vlastne vtedy je pri nás najbližšie, vtedy sa môžem ku nemu modliť, prosiť a vtedy je najväčšia šanca, že nás teda vypočuje, lebo máme ho veľmi blízko, no tak ...

A veríš tomu?

– Verím tomu. Samozrejme. (...) Aj keď už mám také dáke pochybnosti, že či to vôbec existuje, ale verím tomu ...sa snažím s tým bojovať.

A máš niekoho, kto Ti pomôže?

– No, mama väčšinou. A ocko iba tak dakedy, že ma napomenie a tak. **(Ján, 12)**

Pozoruhodný je napríklad nasledujúci výrok, ktorý má veľkú výpovednú hodnotu vzhľadom na dôležitosť náboženskej skúsenosti a dozrievanie vo viere:

Stalo sa niekedy, že si prežil na omši niečo mimoriadne, čo ti pomohlo veriť?

– ...že keď chodím na omše, tak je to iné, ako keď len o tom hovoríme ... je iné, keď som na omši, ako keby som nemal byť na omši. Ja keby som vôbec nechodil na omše, tak by som vôbec nevedel, že o čom to je ..to by nemalo ako súvisieť, to by nezapadalo. (...) Tak by som veľmi neveril (...) Je iné to zažiť a je to iné čítať.

Ale čo človek môže zažiť viac na omši?

– Tú prítomnosť asi Boha. Lebo v knihách to sú len slová ...

A aké to je zažiť Boha?

– Tak je to asi .. určite je to radosť. Je to skôr tá radosť. **(Jozef, 13)**

ZÁVER

To, že tieto deti majú s Ježišom osobný vzťah a že sa s ním spontánne rozprávajú, nie je niečo samozrejmé a automatické. Je to výsledok veľkého úsilia mnohých, ktorí spolupracujú s Božou milosťou. Vplyv výchovy v školách musí byť nevyhnutne posilnený vplyvom výchovy v rodine a vo farnosti. Najdôležitejším v tomto procese je vychovávateľ, ktorý si je vedomý, že náboženské motivácie sú v danom veku viazané hlavne na motivačné systémy pripútanosti, pričlenenia k skupine a objavovania - asertivity. Znamená to, viesť k osobnému priateľstvu s Ježišovi, zakladať malé spoločenstvá pre-adolescentov, podporovať procesy objavovania zmyslu náboženskej praxe. Ďakujem za pozornosť a prajem Vám, aby ste naplnení svetlom Ducha Svätého dokázali pomáhať Vaším „Samuelom“ dozrievať vo viere. „A Pán opäť, tretí raz volal Samuela. On vstal, išiel k Hélimu a vravel: „Tu som, volal si ma.“ Vtedy Héli pochopil, že chlapca volá Pán. (1 Sam 3, 8)

Sr. Karola Dravecká OP